

Continuem ancorats al segle XX

El terrorisme, el canvi climàtic i la fractura digital són els nous desafiaments per a aquesta centúria

MIKHAÏL GORBATXOV*

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 6.01.08

Es fa difícil donar-hi una resposta clara després d'un any que ha estat tan ple de coses bones com de coses dolentes. Globalment, considero que la política internacional encara segueix encallada en els patrons del segle XX. S'ha fet molt poca cosa per respondre als descoratjadors reptes del medi ambient, de la pobresa i de la seguretat. La crisi mediambiental ens ha portat fins a la línia vermella, amb un 60% d'ecosistemes seriosament danyats i una sèrie de conflictes que planen sobre l'aigua potable en algunes regions.

TOT I LA retòrica i els compromisos sobre la lluita contra la pobresa als països emergents, qualsevol avanç es deu als esforços d'aquests mateixos països, acompanyats per activistes de la societat civil i alguns famosos. La resta del món bàsicament es dedica a observar.

La seguretat és fràgil. Tot i que els conflictes encara són locals, la carrera armamentista és real, com ho són també les armes de destrucció massiva. Els Estats Units i Rússia han volgut demostrar a tot el món el seu poder en forma de míssils. D'aquesta decisió en dependrà l'actitud que prenguin la Xina i l'Índia: encara que no hagin progressat a tota velocitat en la carrera de l'armament nuclear, els seus programes d'armament tenen molta envergadura.

Tan bon punt el món s'acosta als reptes propis del segle XXI (el terrorisme, el canvi climàtic, la fractura digital, l'escassetat cada vegada superior de recursos naturals i les guerres comercials), emergeixen unes noves línies divisòries, que podrien obrir un camí cap a noves confrontacions globals.

És possible que els intents actuals per solucionar aquests problemes no siguin suficients. És probable que ens faci falta un nou model per al desenvolupament. Sovint es diu que l'ONU és massa lenta per ajustar-se a un món ràpidament canviant, i que potser fan falta noves organitzacions. En opinió meua, seria un error. La clau està a reformar l'ONU, el Consell de Seguretat i altres organitzacions per encarar els interessos de tots els membres de la comunitat mundial, i no només els dels més poderosos i rics.

L'any passat, quan les promeses de tornar als mètodes polítics i diplomàtics per tractar temes internacionals es van traduir en diàleg real i negociacions serioses, els avanços van ser autèntics. La prova és el primer èxit en les negociacions sobre el programa nuclear a Corea del Nord. Aquestes negociacions han de continuar sense reticències.

Ressorgeixen les esperances de reprendre el procés de pau al Pròxim Orient. Encara que ja s'han fet els primers passos, no és fàcil ser optimista després de set anys d'oportunitats perdudes, inacció diplomàtica i intervencions armades.

La Unió Europea ha intentat exercir un paper internacional més actiu, amb algun èxit en el front mediambiental. La seva clara presa de posició en les converses sobre escalfament global que es van celebrar a Bali va

fer que els Estats Units acceptessin un pacte per a la reducció d'emissions de gas hivernacle. No obstant, la veu de la UE en altres temes dista molt encara de mostrar la unitat i independència que prometia en assumptes de política exterior. I els plans dels Estats Units per desplegar sistemes de míssils antibalístics a la República Txeca i Polònia han afegit més irritació a la política exterior europea.

ENCARA QUE els serveis d'intel·ligència dels Estats Units han fet un reconeixement explícit que l'Iran no està buscant un programa nuclear militar, les tensions al voltant d'aquest país no han minvat. És hora de relaxar aquestes tensions.

Rússia segueix intentant trobar la seva nova veu en l'escena mundial. Té dificultats a conseqüència de les relacions amb els seus veïns postsoviètics, que encara han de trobar el tipus de democràcia sostenible que apuntali l'autèntica estabilitat en política interna que els permeti ser influents internacionalment.

El procés democràtic s'ha trobat amb moltes dificultats en moltes regions, i no poques d'elles a Iberoamèrica. Durant la primera onada de democratització en aquell continent, els governs --en la seva majoria, de dretes-- van fracassar a l'hora d'afrontar els problemes que preocupaven més la gent, i la societat va virar cap a l'esquerra, escombrant tots aquells polítics que van prescindir de les necessitats vitals de la població. Haig de subratllar que el procés s'ha mantingut dins dels camins de la democràcia, com es va poder veure després del referèndum de Veneçuela. Acceptant el resultat, que no li era favorable, el president Hugo Chávez rebutja els que l'acusaven de tics antidemocràtics i dictatorials.

És una lliçó que altres han d'aprendre. Per aquest motiu em preocupa molt el problema de Kosovo. Al tancar-se l'any, s'hi estava creant un precedent perillós, que literalment podria explotar i traslladar l'impacte a moltes zones del món.

Representants dels Estats Units i de diversos països europeus al Consell de Seguretat de l'ONU han declarat oficialment que el diàleg sobre Kosovo ha arribat al final del seu curs i que és inútil continuar les converses. Per tant, i seguint al peu de la lletra el que s'han declarat aquests països, la Unió Europea i l'OTAN assumiran a partir d'ara la responsabilitat de resoldre el problema kosovar.

És cert que el conflicte de Kosovo és un os dur de rosegar. El 1989, els líders de la llavors república de Iugoslàvia van cometre un greu error a l'abolir l'estatus autònom d'aquella regió. Encara que tant o més errònies van ser també les accions empreses per part d'un bon nombre de països occidentals, que, al precipitar-se en el reconeixement de la independència de les repúbliques separades de Iugoslàvia, van fomentar el separatisme, i fins i tot l'extremisme, i així van ajudar a desestabilitzar els Balcans. El resultat va ser la primera guerra a Europa des de feia dècades, amb conseqüències duradores i encara imprevisibles.

L'últim pas que s'ha fet sobre Kosovo és insostenible políticament i, amb més motiu, moralment. Segons les disposicions més habituals que recull el dret internacional i les anteriors resolucions de l'ONU, Kosovo forma part de Sèrbia. I, amb tot, per primera vegada des que ens arriba la memòria, dues organitzacions regionals estan agafant a les seves mans el futur d'un país --Sèrbia-- que no forma part de cap dels dos. D'altra

banda, els països que intenten substituir el dret internacional per coaccions subtilment velades enfilen un camí perillós. Cap grup de països, per molt poderosos que siguin, pot reclamar el dret a modelar el futur del món.

Amb tot, el 2007 ha resultat ser un any poc decisiu. ¿Actuaran les nacions del món el 2008 segons els seus interessos nacionals concebuts egoïstament, o comprendran finalment que el món s'ha convertit en interdependent? Vet aquí la qüestió.

* Expresident de l'URSS i premi Nobel de la pau el 1980.